

Atlas Wysp Kanaryjskich

Gomera. Góra o nazwie Forteca Chipude.

Zygmunt Wojski

Kiedy jedna z moich byłych studentek zaproponowała mi napisanie tego Atlasu dla wydawnictwa SBM nie byłem w stu procentach zdecydowany. Przede wszystkim wiedziałem, że tekst nie będzie mój, lecz oparty na informacjach zawartych w innych źródłach, a ja będę tylko selekcjonował to, co moim zdaniem najciekawsze. Po drugie, muszę dostosować się do preferencji wydawnictwa, co było chyba najtrudniejsze (tekst musi być „przyjazny” dla czytelnika, a to polega na częstym używaniu przymiotników typu „urokliwy”, „znakomity”, zdań zaczynających się od „warto odwiedzić, zobaczyć”, etc.).

Gran Canaria. Kocioł wulkaniczny Tejeda.

Za podjęciem decyzji przemawiał fakt, że nie mam najmniejszych problemów z wykorzystaniem źródeł hiszpańskojęzycznych oraz że dwukrotnie odwiedziłem archipelag kanaryjski. Pierwszym razem to była **Teneryfa** i **La Gomera** w roku 1990, gdy byłem na hiszpańskim stypendium badawczym, a za drugim razem wziąłem udział w wycieczce na **Lanzarote** i **Fuerteventurę** w roku 2011. Wydawnictwo życzyło sobie, aby do tego zestawu czterech wysp dodać jeszcze koniecznie **Gran Canarię**, czyli jedyną wyspę, na której nie byłem. Potraktowałem ją chyba dlatego najobszerniej i najsolidniej.

Zacząłem od wstępu, który obejmuje ogólną charakterystykę wszystkich wysp wchodzących w skład archipelagu kanaryjskiego, czyli także dwóch wysp zachodnich, nie włączonych do Atlasu, **El Hierro** i **La Palmy**. Fakt, że są one najrzadziej odwiedzane przez turystów nie świadczy bynajmniej o tym, że są mało interesujące, wręcz przeciwnie: wśród Kanaryjczyków właśnie **La Palma** uchodzi za najpiękniejszą.

Almogarén, czyli miejsce kultu przy ostańcu Bentayga. Gran Canaria.

Gomera. Ostaniec Agando.

Historia odgrywa we wstępie i w całym Atlasie ogromną rolę, gdyż kulturze dawnych

mieszkańców, **Guanczów**, nadaje się na **Wyspach Kanaryjskich** ogromne znaczenie. Zwłaszcza na trzech wyspach, **Tenerifie**, **Gran Canarii** i na **Gomerze**, w muzeach znajdują się liczne mumie **Guanczów**, ich ceramika, pieczęcie, malowidła ściennie i ryty naskalne. Ponadto na terenie tych wysp w rozmaitych punktach odnajdujemy bardzo liczne jaskinie sepulkralne i mieszkalne, spichlerze, nekropolie kurhanowe, specjalne miejsca kultu zwane *almogarenami* i ryty naskalne występujące często w terenie. W okresie kolonialnym wyspy były przez kilka stuleci - XV, XVI, XVII i XVIII wiek - obiektem ataków piratów angielskich, holenderskich i berberyjskich, stąd konieczność wznoszenia zamków, wież, bastionów i murów obronnych, zwłaszcza w dużych miastach (**Las Palmas de Gran Canaria**, **Santa Cruz de Tenerife**, **Arrecife** na wyspie **Lanzarote**).

Gdy chodzi o geografie i klimat archipelagu najważniejsze jest jego wulkaniczne pochodzenie, a co za tym idzie, charakterystyczne ukształtowanie terenu. Licznie występują tutaj głębokie wąwozy, kotły wulkaniczne, ogromne ostańce skalne, różnorodność rodzajów kamieni, w tym drobne *lapilli* oraz tak zwane *malpaíses*, czyli słabo zerodowane skały wykorzystywane często do upraw rolnych. *Medianías* to tereny położone na wysokości od 600 do 1500 metrów, gdzie uprawia się winorośl, ziemniaki oraz drzewa owocowe. Klimat charakteryzuje bardzo częste zjawisko „morza chmur”, które utrzymują się poniżej najwyższych szczytów i nasycają ogromne tereny wilgocią, tak potrzebną roślinności.

Góry Anaga. Teneryfa.

Drzewa smocze.

Rzuca się w oczy ogromna dbałość o ochronę środowiska na Wyspach Kanaryjskich. Roślinność oraz w mniejszym stopniu fauna są endemiczne, chronione nie tylko w parkach narodowych, ale także w parkach naturalnych, parkach wiejskich i w strefach biosfery. Wymienić tutaj trzeba charakterystyczne drzewa smocze, lasy wawrzynowe, sosny kanaryjskie, całą gamę kaktusów, kolczaste krzaki *Euphorbia balsamifera*, strzeliste żmijowce rubinowy i niebieski, gigantyczne jaszczurki kanaryjskie. Na interesującym nas obszarze istnieją trzy parki narodowe: **Park Narodowy Teide** na **Teneryfie**, **Park Narodowy Timanfaya** na **Lanzarote** oraz **Park Narodowy Garajonay** na **Gomerze**.

Wybrzeże w Parku Naturalnym Tamadaba. Gran Canaria.

Ogród Botaniczny. Puerto La Cruz. Teneryfa.

Wśród muzeów najważniejsze są dwa: **Przyrody i Człowieka w Santa Cruz de Tenerife** oraz **Muzeum Kanaryjskie w Las Palmas de Gran Canaria**. Poza tym należałoby wymienić przynajmniej kolejne dwa: **Muzeum Historii Teneryfy** w mieście **La Laguna** oraz **Muzeum Archeologiczne w Puerto La Cruz na Teneryfie**. Wstęp obejmuje ponadto takie dziedziny jak rolnictwo na poszczególnych wyspach (głównie uprawa bananów, winorośli, palm kanaryjskich, których słodki sok jest konsumowany zwłaszcza na **Gomerze** jako napój i jako miód), zwierzęta domowe pochodzenia kanaryjskiego (czarna świnia kanaryjska i dog kanaryjski) oraz typowa walka kanaryjska.

Wreszcie podstawa Atlasu, to znaczy opisy tras na wyspach: trzech tras na **Teneryfie**, dwóch na **Gran Canarii** i po jednej na pozostałych trzech wyspach. Jest to w istocie ogólna charakterystyka tych terenów, z podkreśleniem najbardziej istotnych ich walorów. Tu zwracam uwagę przede wszystkim na dawną architekturę i sztukę kolonialną, głównie wspaniałe mauretańskie *artesonados*, czyli sufity i plafony z sosny kanaryjskiej, drewniane dziedzińce z tejże sosny, całe długie galerie na piętrze budowli sakralnych i świeckich oraz sztukę sakralną, zwłaszcza dzieła miejscowego rzeźbiarza i architekta z wyspy **Gran Canaria**, José Lujána Péreza (1756 - 1815).

Miasto Teror na w.yspie Gran Canaria

Teror. Gran Canaria.

Należy wymienić jeszcze przynajmniej trzy nazwiska wybitnych osobistości związanych z archipelagiem. Benito Pérez Galdós (1843 - 1920), wybitny powieściopisarz i dramaturg hiszpański, urodził się i spędził dzieciństwo w **Las Palmas de Gran Canaria**, a uczył się w gimnazjum w **La Laguna** na **Teneryfie**. Miguel de Unamuno (1864 - 1936), wielki pisarz i filozof hiszpański, odwiedził w 1910 roku **Artenarę** na wyspie **Gran Canaria**. Na punkcie widokowym noszącym jego nazwisko stoi posąg pisarza. W roku 1924 spędził cztery miesiące na wygnaniu w **Puerto del Rosario** na **Fuerteventurze**, a na wschodnim stoku wulkanu *Montaña Quemada* na tejże wyspie wznosi się jego pomnik.

Artenara. Punkt widokowy Unamuno, pomnik pisarza Miguela de Unamuno, Gran Canaria.

Czwartą osobistością jest „piewca Atlantyku”, wybitny poeta post-modernistyczny Tomás Morales (1884 - 1921), który urodził się w miasteczku **Moya** na północy wyspy **Gran Canaria**, a zmarł w stolicy wyspy, **Las Palmas de Gran Canaria**. Znany jest przede wszystkim jako autor tomu „Róże Herkulesa” (*Las Rosas de Hércules*). W jego domu rodzinnym w **Moya** funkcjonuje muzeum jemu poświęcone.

W **Las Palmas de Gran Canaria** istnieje także rodzinny Dom - Muzeum Benita Péreza Gáldosa, a w samym centrum stolicy **Fuerteventury**, **Puerto del Rosario**, w domu, gdzie Miguel de Unamuno był na wygnaniu, urządzono muzeum jego pamięci.

Dom kanaryjski, Barranco Alonso.

Alfabetycznie ułożona lista wszystkich cytowanych w Atlasie miejscowości zawiera bardzo szczegółowe o nich informacje, łącznie z tymi, które dotyczą kanaryjskich przysmaków takich jak *gofio* (mąka z prażonych ziaren zbóż), ser „kwietny” (mleko ścina się po włożeniu do niego kwiatu niebieskiego ostu, rodzaju karczocha), rum miodowy, *bienmesabe* (migdałowa pasta kanaryjska). Najistotniejsze są jednak moim zdaniem pejzaże, szczególnie malownicze punkty widokowe: **Pico del Inglés**, punkt widokowy **Humboldta** i **Ortuño**, **Los Roques** na **Teneryfie**, wąż **Los Berrazales** i **Guayadeque** oraz punkt widokowy **Unamuna** na **Gran Canarii**, punkt widokowy **Haría** na **Lanzarote**, punkt widokowy **Morro Velosa** na **Fuerteventurze** oraz cudowne doliny **Hermigua** i **Vallehermoso** na **Gomerze**.

Fotografie pochodzą z serwisów Flickr i Pinterest

Atlas Wysp Kanaryjskich ukáže się w wydawnictwie SBM w 2018 roku.

Galeria

Punta de Teno. Teneryfa.

Agüimes. Gran Canaria.

Carlos Antolin Carrusco

Acusa. Gran Canaria.

Góry Anaga na Teneryfie ze szczytu Pico del Inglés.

Dziedziniec kanaryjski w La Laguna (Teneryfa).

Balkon kanaryjski. Las Palmas de Gran Canaria.

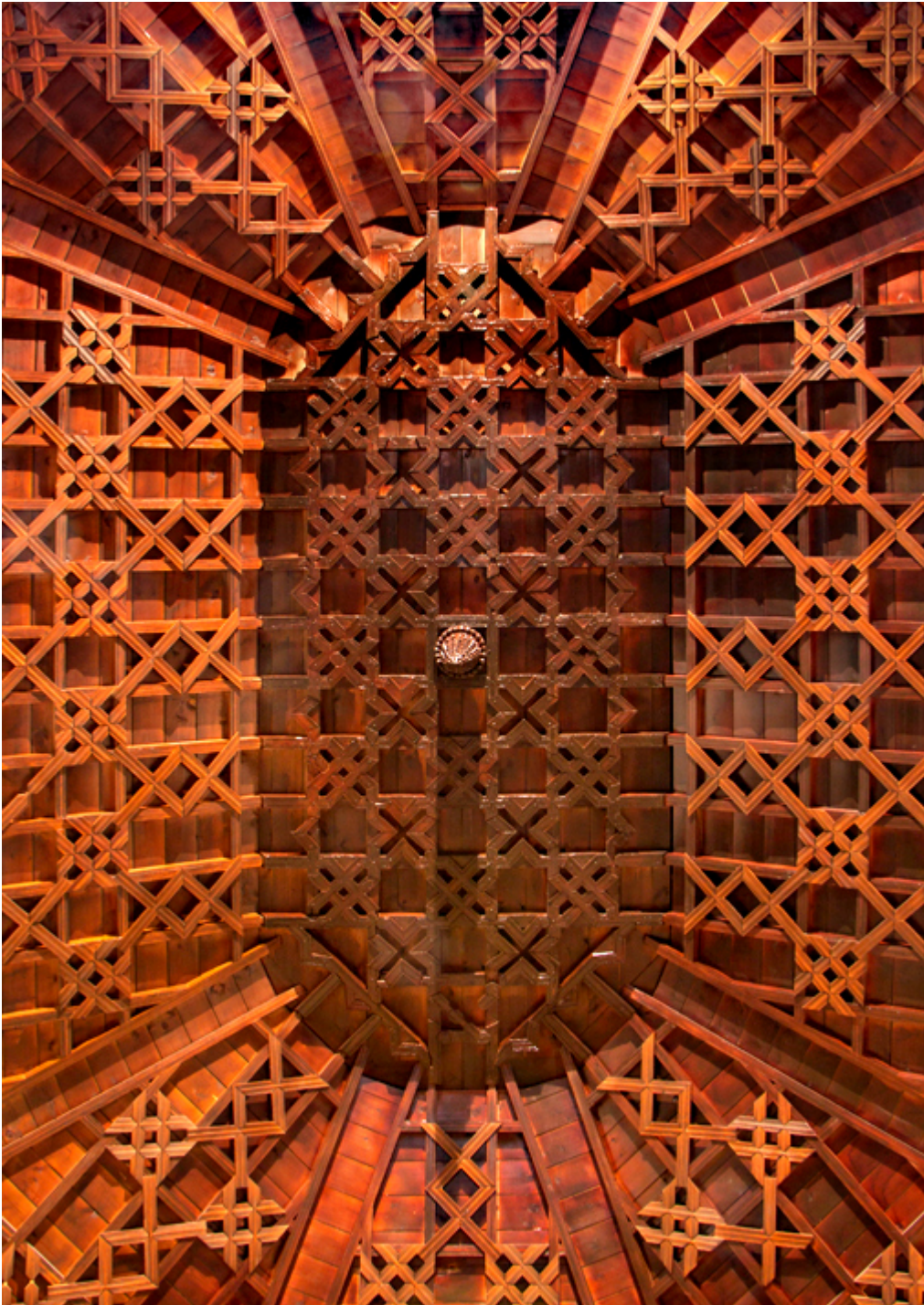
Tradycyjny dom na wyspach.

Puerto de Mogán. Gran Canaria.

San Cristóbal de La Laguna. Teneryfa.

Sufit mauretański w kościele w San Bartolomé de Tirajana.

Gomera. Organy.

Gomera. Organy.

Punkt widokowy Ortuño na Teneryfie.

Punkt widokowy Klacze. San Bartolomé de Tirajana. Gran Canaria.

Żmijowiec rubinowy (*Echium wildpretii*).

Ostaniec Agando i żmijowce błękitne. La Gomera.

Tejeda. Gran Canaria.

Dom Kolumba w Las Palmas de Gran Canaria.

Poprzednie części wspomnień z podróży Zygmunta Wojskiego:

<http://www.cultureave.com/od-lupi-do-parany-i-amazonki-czesc-i/>

<http://www.cultureave.com/od-lupi-do-parany-i-amazonki-czesc-ii/>

<http://www.cultureave.com/od-lupi-do-parany-i-amazonki-czesc-iii/>

<http://www.cultureave.com/argentyina-i-paragwaj/>

<http://www.cultureave.com/brazylia-argentyina-urugwaj/>

<http://www.cultureave.com/meksyk-gwatemala-honduras/>

<http://www.cultureave.com/pierwszy-pobyt-na-kubie/>

<http://www.cultureave.com/hiszpania-1967-r-czesc-i/>

<http://www.cultureave.com/hiszpania-1967-1968-r-czesc-ii/>